

---

---

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ  
ВИРОБНИЦТВА І ПЕРЕРОБКИ ТВАРИННИЦЬКОЇ  
СИРОВИНИ ТА ЇЇ СТАНДАРТИЗАЦІЇ

---

---

УДК 636.4.082

**РЕЗУЛЬТАТИ ПЛЕМІННОЇ РОБОТИ З  
ВНУТРІШНЬОПОРІДНИМ ТИПОМ СВИНЕЙ  
ПОРОДИ ДЮРОК УКРАЇНСЬКОЇ СЕЛЕКЦІЇ  
«СТЕПОВИЙ» В УМОВАХ ПАТ «ПЛЕМЗАВОД  
«СТЕПНОЙ» ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ**

**В. С. Топіха**, доктор сільськогосподарських наук, професор

**В. Я. Лихач**, кандидат сільськогосподарських наук, доцент

**С. В. Кіш**, аспірант

Миколаївський національний аграрний університет

*Наведено результати роботи зі свинями породи дюрок і передумови створення внутрішньопорідного типу «Степовий». Проаналізовано продуктивні якості внутрішньопорідного типу свиней породи дюрок української селекції «Степовий» (ДУСС) в умовах ПАТ «Племзавод «Степной» Запорізької області. Представлено результати бонітування свиней вищезазначеного типу, так, за комплексом ознак стадо свиней розподіляється таким чином: класу еліта-рекорд відносять кнурів – 84%, маток – 32%, до класу еліта відповідно 16% і 68 відсотків відповідно. Це свідчить, що основне поголів'я маток та кнурів стада відповідає лише класу еліта-рекорд і еліта. Установлено, що в умовах «Племзавод «Степной» створено умови, які сприяють прояву генетичного потенціалу продуктивності свиней.*

**Ключові слова:** порода дюрок, українська селекція, продуктивні якості, внутрішньопорідний тип.

**Постановка проблеми.** На Україні свинарство здавна було й у перспективі залишається пріоритетною, національною галуззю сільськогосподарського виробництва. У результаті високої багатоплідності й скоростиглості від кожної свиноматки й відгодовування її приплоду можна мати по 2,0...2,5 т свини в рік, а в племінних господарствах вирощувати й реалізувати по 12...15 гол. висококласного племінного молодняка.

---

© Топіха В. С., Лихач В. Я., Кіш С. В., 2014

Для поліпшення роботи галузі свинарства в Україні, виведення її на світовий рівень, повного використання біологічних особливостей цих тварин необхідно докорінно поліпшити систему розведення й племінної роботи з чітким поєднанням племінних і товарних господарств, зміцнити кормову базу й впровадити у виробництво новітні технології й наукові досягнення [1, 2, 3].

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Останнім часом як у світі, так і в Україні збільшився попит на високоякісну нежирну свинину. Тому приділяють багато уваги використанню найбільш продуктивних тварин вітчизняного і світового генофонду та використанню нових м'ясних порід, типів та ліній свиней як при чистопородному розведенні, так і схрещуванні для одержання більшої кількості м'ясної свинини [4].

Вітчизняні породи свиней, що розводять в Україні характеризуються високими репродуктивними якостями і мають м'ясо-сальний напрямок продуктивності, тому для покращення їх відгодівельних і м'ясних якостей залучаються породні ресурси світу [3, 4].

Як зазначають В. С. Топіха, Р. О. Трибрат, В. Я. Лихач та ін. [5, 6] в цьому плані важливе місце відводиться свиням породи дюрок, які використовуються в Україні протягом майже 40 років. Свині породи дюрок вперше були завезені в нашу країну із США в 1976 році. Проте, як зазначає В. С. Топіха, А. А. Волков [5, 7, 8] тварини цієї популяції важко переносили період акліматизації і в екстремальних умовах господарств України збереглись для подальшого відтворення лише окремі особини. Пізніше, починаючи з 1983 року, свині породи дюрок поступали із Чехословаччини, Англії, Данії.

За цей період вивченню їх продуктивні якості, створено високопродуктивні стада цієї породи у ПАТ «Племзавод «Степной» Запорізької області, племзаводі СВК «Агрофірма «Миг-Сервіс-Агро», племрепродукторі СГПП «Техмет-Юг» Миколаївської області, на базі яких і створений новий внутрішньопорідний тип свиней породи дюрок української селекції «Степовий», який затверджений наказом Міністерства аграрної

політики України та НААН України від 19.11.2007 року, № 814/116, основними авторами якого є В. С. Топіха, А. А. Волков, С. А. Гнатюк, Ю. Ф. Мельник, С. С. Іванов, Р. О. Трибрат, В. Я. Лихач та ін. [4-6].

**Мета досліджень.** Враховуючи наведене вище, ставилося за мету представити результати роботи з внутрішньопорідним типом свиней породи дюрок української селекції «Степовий» (ДУСС) в умовах публічного акціонерного товариства (ПАТ) «Племзавод «Степной» і провести аналіз продуктивних якостей свиней даного генотипу.

**Матеріали і методика досліджень.** Дослідження проводилися в умовах публічного акціонерного товариства (ПАТ) «Племзавод «Степной» Кам'янсько-Дніпровського району Запорізької області, яке є племінним заводом з розведення свиней породи дюрок (внутрішньопорідний тип свиней породи дюрок української селекції «Степовий»). Основні методи досліджень – зоотехнічні. У процесі досліджень було використано матеріали результатів бонітування та планів селекційно-племінної роботи.

**Виклад основного матеріалу досліджень.** Свині породи дюрок використовуються у ПАТ «Племзавод «Степной» Запорізької області уже протягом 30 років. Тут вивчені їх акліматизаційні особливості та продуктивні якості.

У господарство періодично поступали тварини чеської селекції (1983, 1984, 1986 рр.), американської (1986 р.), англійської (1996, 2005 рр.), датської (1998, 2002 рр.). Постійно велась селекційно-племінна та науково-дослідна робота по удосконаленню генофонду свиней породи дюрок. Встановлено, що основним достоїнством породи є її відгодівельні і м'ясні якості та позитивний вплив кнурів цієї породи на підвищення відгодівельних і м'ясних якостей помісей як при двохпорідному, так і трьохпорідному схрещуванні. Проте, за багатоплідністю свиноматок порода дюрок зарубіжної селекції не конкурентоздатна порівняно з вітчизняними породами [7]. Це стримувало розвиток чистопородного поголів'я свиней породи дюрок в країні.

З метою розширення і використання породи при чистопородному розведенні виникла необхідність розробки методичних підходів до її удосконалення, і на цій основі створення племінного стада, а в подальшому нового внутрішньопорідного типу свиней породи дюрок української селекції конкурентноздатного за відтворювальними якостями маток.

Удосконалення свиней породи дюрок проводилось з часу надходження генотипів різних географічних популяцій, але цілеспрямована робота по створенню нового внутрішньопорідного типу свиней породи дюрок української селекції розпочалась з 1989 року [4].

Новий внутрішньопорідний тип свиней породи дюрок з поліпшеними відтворювальними якостями «Степовий» створено методом внутрішньопородної селекції на основі цілеспрямованих поєднань географічних популяцій свиней породи дюрок: чеської, американської, англійської, датської в умовах повноцінної годівлі.

Цільовим стандартом передбачались такі вимоги до відтворювальних якостей маток, відгодівельних та м'ясо-сальних якостей молодняку на відгодівлі: багатоплідність маток – 10,8...11,0 поросят; вік досягнення 100 кг живої маси – 170...180 днів; середньодобовий приріст на відгодівлі – 750...850 г; товщина шпику – 22 мм; маса заднього окосту – 11,8 кг.

В створеному новому типі свиней породи дюрок української селекції «Степовий» сформовано 5 основних ліній: Швидкий, Вітамін, Далекий, Могутній, Степовий. Ці лінії є основою нового внутрішньопорідного типу. Решта кнурів використовуються в стаді з метою виявлення кращих поєднань, а також для забезпечення достатнього рівня генетичного поліморфізму. Відсоткове співвідношення різних ліній таке: Могутній – 29%; Швидкий – 18,5%; Вітамін – 13,8%; Степовий – 15,9%; Далекий – 15,5%. Ці лінії використовуються і в дочірніх господарствах.

Маточне поголів'я селекційних стад представлено 10 родинами: Ромашка – 23%; Вишня – 13,6%; Росинка – 9,3%; Гастела – 10,7%; Роза – 7,8%; Августа – 9,3%; Венера – 8,8%; Лілія – 8,8%; Музила – 11,7%; Лама – 5,8%.

Серед тварин різних ліній нового внутрішньопорідного типу найвищою генетичною різницею за комплексом груп крові характеризувалися представники лінії Могутнього. Пояснюється це тим, що на завершальному етапі створення даної лінії було використане поголів'я датської популяції останнього завозу. Найменшою генетичною дистанцією відрізняються тварини при поєднанні ліній Швидкого і Далекого, Швидкого і Вітаміна, Далекого і Вітаміна.

Наведемо дані щодо наявності поголів'я свиней породи дюрок в господарстві упродовж 1989-2012 рр. За 1989-1999 рр. пробонітовано – 23521 голів, з них кнурів основних – 272, перевіряємих – 115, маток основних – 1685, перевіряємих – 845, ремонтних кнурців – 372, ремонтних свинок – 1500, племмолодняку – 18672; за 2000-2004 рр. відповідно: пробонітовано – 9568 голів, з них кнурів основних – 99 перевіряємих – 83, маток основних – 1002, перевіряємих – 461, ремонтних кнурців – 136, ремонтних свинок – 1262, племмолодняку – 6525 гол.; за 2005-2012 рр. відповідно: пробонітовано – 6456 голів, з них кнурів основних – 64 перевіряємих – 32, маток основних – 560, перевіряємих – 640, ремонтних кнурців – 680, ремонтних свинок – 2080, племмолодняку – 2400 гол.

Необхідно відмітити високий клас бонітованих тварин. В середньому по стаду 81,75% тварин відповідали вимогам класу еліта-рекорд, основні, перевіряємі кнури та ремонтні кнурці за комплексною оцінкою 96-98% відповідають класу еліта. Це поголів'я стало фундаментом для подальшого удосконалення високопродуктивного стада і створення нового типу.

В середньому за період 2000-2012 рр. на контрольній відгодівлі одержано такі результати: вік досягнення 100 кг у потомків кнурів склав 178 днів (мін – 167 днів), середньодобовий приріст 785 г (макс – 830 г), виграти корму на 1 кг приросту 3,40 корм. од. (мін – 2,80 корм, од.); згідно шкали для оцінки кнурів і свиноматок за відгодівельними і м'ясними якостями II групи порід [9], перевищення стандарту класу еліта за віком досягнення 100 кг складало 3,4-9,0 днів, а зменшення за витратами корму – 0,18-0,35 корм. од.



Забійний вихід складає 79,52% (маж – 83,0%), площа «м'язового вічка» 38 см<sup>2</sup> (маж – 41,5 см<sup>2</sup>), товщина шпигу над 6-7 ребром – 21,2 мм (мін – 16 мм), довжина тулуба – 96,5 см (маж – 99 см), маса заднього окосту 11,73 кг і (маж – 12,4 кг). Ці ознаки в період (1989-1999 р.р.) були відповідно: 81,2 см; 38,5 см<sup>2</sup>; 22,8 мм; 96,6 см; 11,92 кг. Як бачимо, що товщина шпигу нижче на 5,2-5,6 мм вимогам класу еліта, а довжина тулуба перевищує його на 2,6-3,5 см.

Порівнюючи м'ясні показники молодняку 2012 року з періодами 1989-2004 р.р., можна відмітити, що свині внутрішньопорідного типу породи дюрюк української селекції «Степовий» не знизили свої відгодівельні, забійні та м'ясні якості.

Приводимо результати бонітування свиней породи дюрюк української селекції ПАТ «Племзавод «Степной» за 2013 рік. Звичайно, за цей період кількість поголів'я свиней породи дюрюк у господарстві зменшилось і налічує лише більше 2000 свиней, в тому числі 17 кнурів, 250 маток, 570 голів племінного та ремонтного молодняку. Розвиток дорослого поголів'я наступний: кнури мають середню живу масу – 306 кг (289...323 кг), довжина тулуба – 185 см (181...187 см), матки відповідно – 240 кг (210...310 кг), 177 см (167...180 см), вік першого опоросу – 13 місяців, багатоплідність маток – 10,1 голів (9,5...18,0 голів), маса гнізда – 220 кг (230...287 кг), маса 1 поросяти в 2 місяця – 21,8 кг (20,0...28,0 кг). На контрольній відгодівлі результати такі: вік досягнення живої маси 100 кг – 178 днів (кращі поєднання 165...168 днів), витрати корму на 1 кг приросту 3,38 корм. од. За комплексом ознак стадо свиней розподіляється таким чином: класу еліта-рекорд відносять кнурів – 84%, маток – 32%, до класу еліта відповідно 16 і 68% відповідно. Тобто основне поголів'я маток та кнурів стада відповідає лише класу еліта-рекорд і еліта.

Тварини цієї породи і безпосередньо внутрішньопорідного типу становлять інтерес для вчених-свиноводів при створенні нових порід, типів свиней, спеціалізованих ліній. Значну роботу ведуть по вивченню комбінаційної здатності цих тварин з іншими породами для одержання високопродуктивного товарного молодняку.

Свині нового внутрішньопорідного типу свиней породи дюрок української селекції проявляють високу ефективність при схрещуванні, як при використанні в якості батьківської так і материнської форми, та підвищують у помісєй відтворювальні якості на 5...7%, відгодівельні та м'ясні на 6...10% [8].

Кнури і свиноматки, а також племінний молодняк створеної популяції щорічно експонуються на міжнародних, обласних виставках та аукціонах, оцінюються відповідними атестатами і користуються високим попитом виробників. Основні господарства з розведення свиней породи дюрок української селекції це – ПАТ «Племзавод «Степной», ТОВ «Агропромислова компанія» Запорізької, СВК Агрофірма «Миг-Сервіс-Агро», СГПП «Техмет-Юг» Миколаївської областей.

**Висновки.** Колективом публічного акціонерного товариства (ПАТ) «Племзавод «Степной» Кам'янсько-Дніпровського району Запорізької області створено умови, які сприяють прояву генетичного потенціалу продуктивності свиней. Внаслідок цього свині внутрішньопорідного типу породи дюрок української селекції «Степовий» за своїми продуктивними якостями не поступаються, а за деякими переважають аналогів зарубіжної селекції.

Список використаних джерел:

1. Рыбалко В. П. Не тільки збільшувати виробництво, але й не знижувати якість свинини / В. П. Рыбалко // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — Миколаїв. — 2006. — Спеціальний випуск 3 (35). — Т. 2. — С. 4—7.
2. Топіха В. Племіне господарство свиней спеціалізованих м'ясних порід / В. Топіха, В. Лихач // Тваринництво України. — 2003. — № 6. — С. 10—11.
3. Топіха В. Інтенсивне ведення галузі свинарства / В. Топіха, А. Волков // Тваринництво України. — 2003. — № 8. — С. 2—4.
4. М'ясні генотипи свиней південного регіону України / [В. С. Топіха, Р. О. Трибрат, С. І. Луговий та ін.]. — Миколаїв : МДАУ, 2008. — 350 с.
5. Топіха В. С. Нове селекційне досягнення в Україні – Внутрішньопородній тип свиней породи дюрок «Степовий» / В. С. Топіха, А. А. Волков // Збірник наукових праць Харківської державної зооветеринарної академії : Сільськогосподарські науки. — Х. : РВВ ХДЗВА, 2007. — Вип. 15 (40). — Ч. 1. — С. 25—30.
6. Лихач В. Я. Продуктивні якості свиней внутрішньопорідного типу породи дюрок української селекції «Степовий» / В. Я. Лихач, О. М. Романова // Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва: збірник наукових праць Білоцерк. держ. аграр. ун-т. — Біла Церква, 2010. — Вип. 3 (72). — С. 21—22.
7. Топіха В. С. Дюроки української селекції / В. С. Топіха // Свиноводство. — 1993. — № 2—3. — С. 11—14.
8. Волков А. Ефективність схрещування свиней породи дюрок з великою білою / А. Волков, Г. Бекасова // Тваринництво України. — 2001. — № 8. — С. 12—13.
9. Інструкція з бонітування свиней; Інструкція з ведення племінного обліку у свинарстві. — К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2003. — 64 с.

**В. С. Топиха, В. Я. Лихач, С. В. Киш. Результаты племенной работы с внутривидовым типом свиней породы дюрок украинской селекции «Степной» в условиях ПАО «Племзавод» Степной» Запорожской области.**

Приведены результаты работы со свиньями породы дюрок и предпосылки создания внутривидового типа «Степной». Проанализированы продуктивные качества внутривидового типа свиней породы дюрок украинской селекции «Степной» (ДУСС) в условиях ПАО «Племзавод «Степной» Запорожской области. Представлены результаты бонитировки свиней вышеупомянутого типа, так, по комплексу признаков стадо свиней распределяется следующим образом: класса элита-рекорд имеют 84% хряков, 32% маток, к классу элита соответственно 16% и 68%. Это свидетельствует, что основное поголовье маток и хряков стада соответствует только классу элита-рекорд и элита. Установлено, что в условиях «Племзавод «Степной» созданы условия, которые способствуют проявлению генетического потенциала продуктивности свиней.

**V. Topiha, V. Likhach, S. Kish. The results of breeding work with interbreed type of Duroc pigs breed of Ukrainian selection «Steppe» in terms of PJSC «Pedigree farm «Stepnoy» Zaporozhye region.**

The results of the work with the Duroc pigs breed and conditions of creating intrabreed type «Steppe» are given. The productivity of interbreed pigs type of Duroc breed of Ukrainian selection «Steppe» (DUSS) in terms of PJSC «Pedigree farm «Steppe» Zaporozhye region are analyzed. The article presents the results of the appraisal pigs of aforementioned type, for complex traits, the herd of swine as follows: class elite-record have 84% of boars, 32% sows, to the class of elite respectively 16% and 68%. This indicates that the main herd of females and boars herd corresponds only to the class of elite-record and the elite. It is established that the conditions of «Pedigree farm «Steppe» had created the conditions that contribute to the manifestation of the genetic potential of productivity of pigs.